Այս մեր օրերս Դէրբէնդը արժանացաւ մի հայերէն ներկայացում տեսնելու. պ. Յակոբ Ա. Գալստեանի յորդորանքով ու առաջնորդութեամբ մի խումբ կազմվեց և դեկտեմբերի 21-ին ներկայացրին յօգուտ Մարիամեան օրիորդական դպրոցին «Խաթաբալան» և «Օսկան Պետրովիչ» պիեսները։ Հասարակութեան մեծ մասը ներկայ էր. պէտք է ճշմարիտն խոստովանել, որ Դէրբէնդ շատ քիչ անգամ էր այսպիսի յաջող ներկայացում տեսած. ներկայ եղող ռուսներին անգամ նա շատ քաղցր տպաւորութիւն է արել, իսկ հայերի բերանից դեռ մինչև այսօր համը չէ գնացել։ Մեծ գովութեան և շնորհակալութեան արժանի են տիկին Սառաջեանց, տիկին Իշխանեանց, Օր. Նունէ Մաղաթեանց, Սառաջեան երկու օրիորդները, օր. Եղիսաբէթ Գրիգորեանց, պարոն Անտոն Մելիք Դաղայեանց, պ. Գասպար Ամիրեան, Արշակ Շահնազարեանց, Անանիա Եաղուբեանց և այլք առհասարակ, որոնք շատ ընտիր խաղացին իրենց դերերը։ Ներկայացումից գոյացած զուտ ստդիւքը 100 ռուբլի 50 կոպէկ է։

Ցաւով ենք որ սիրողների այս խումբը հասարակութեան դէպի թատրոնը ունեցած համակրութիւնը տեսնելով, չի զանայ մի քանի անգամ ներկայացումներ տալու և կաշխատէ հայկական բեմի հիմքը դնելու մի առանձին յարմար տեղ այնպէս որ ժողովրդեան ամեն դասակարգին մեր ձենալի լինի։ Այն ժամանակ կարծեմ մեծ զարկ տուած կը լինի ժողովրդի ընտանեկան և հասարակական կեանքին։

Դէրբէնդցի

ՆԱՄԱԿ ՇՈՒՇՈՒՑ

24 յունվարի

Ներեցէք, պատուելի ընթերցող, որ այս նոր տարվայ սկզբում ինձանից փոխանակ ուրախ լուրեր լսելու, պիտի ձեր գութը շարժեմ, պիտի ձեզ ևս մեր մատանջութեան կցորդ անեմ։ Ամբողջ Շուշին այժմ կատարեալ սգի մէջ է։ Չէք դանի մի ընտանիք, որ այս վերջի ամիսներում զրկված չը լինի իր մի քանի անմեղ երեխաներից կամ սիրելիներից։ Որ թաղով մարդ անցնում է լացի ու ողբի ձայն է լսվում, ամեն մի քայլի վրա մարդ դագաղի է միայն հանդիպում, ամեն տեղ միայն ծաղկի մասին են խօսում։ Անտանելի թանգութիւնը այժմ մոռացել ենք ու անփախչելի ծաղկի մասին ենք մտածում։ Գուցէ ընթերցողը կը մտաբերէ անցեալ տարվայ մեր քաղաքի էլի սաստիկ հիւանդութիւնը՝ կարմրուկը և կը հարցնէ ինչու մեր քաղաքում միշտ տիրում են չարունակ այսպիսի հիւանդութիւններ։ Ահա ինչու։ Նախ՝ տները միմեանց վրա այնպէս սուղ դարված են, որ ո՞չ թէ միայն նրանց մէջ իստակ օդ չէ խաղում, այլ միջի եղած ապականված և խեղդող ածխածինն անգամ տեղ չունի դուրս գալու և այդ բաւական չէ, մենք էլ արդէն օգոստոսից ենք ըսկսում պատուհանների ճեղքերը և ծակուծուկը ամրացնել։ Դեռ փառք Աստուծոյ, որ քաղաքի մի մասը (հարուստները) բուխարի են վառում, որը գոնէ, թէև քիչ էլի փոխում է սենեակի օդը, բայց երևակայեցէք, որ այդ բուխարի վառողների թիւը շատ աննշան է, իսկ մեծամասնութիւնը բանացնում է երկաթեայ վառարան և ածուխ, որը առողջներին էլ կարող է մի օրվայ մէջ միւս աշխարհը ճանապարհել։ Երկրորդ՝ փողոցների նեղութիւնը և անմաքրութիւնը, առաւել ևս թուրքերի թաղում, ուր կարելի է ասել, որ դեռ Բանանանի ժամանակվանից մնում է, կարծես, դրանց համար մի հնութիւն է։ Զատէք թէ՝ մեր քաղաքում չը կայ ոստիկանութիւն կամ կառավարիչ, բայց ինչ արած, որ նրանք ոչինչ չեն կարող անել մինչև հասարակութիւնը չօգնէ և չը կատարէ նրանց կարգադրութիւնները։ Երբ մի ժողովուրդ ինքն չէ զգում, չէ ճանաչում և վերջապէս չէ ցանկանում հասկանալ և իմանալ իր օգուտները, պէտքերը, ինչ անէ այստեղ ոստիկանութիւնը։ Շուշեցոց կարծիքով, բնութեան դէմ, ճակատագրի դէմ չէ կարելի կռուել։ Նրանց կարծիքով, Աստուած դիտամամբ է ուղարկում այս ցաւերը և պատուհանները իրենց պատժելու նպատակաւ, և ուրեմն դրա դէմ ոչինչ չէ կարելի անել, պէտք է թողնել ճակատագրի կամքին, ինչ նրա համար գրված է, այն էլ պիտի կատարվի։ Եթէ մէկը ցանկանում է տեսնել և լսել նախապաշարմունքներ ու մոտիապաշտութիւններ, թող մի քանի օրով չնորհ բերէ մեր պատուական Շուշի։

Ծաղկի վերաբերեալ մի քանի նախապաշարմունքներ ևս կը պատմեմ ձեզ և ձեր հետաքրքրութիւնը մասամբ կը լցուցանեմ։ Ծաղիկ ընկնողները, որոնց տաքութիւնը չափազանց է լինում, սկզբում ուշաթափ են լինում և եթէ իսկոյն բժիշկ է համնում կամ նրա խորհուրդները չեն լսում, հէնց չատերը այն ժամանակն են հոգին աւանդում։ Պառաւների խօսքով այս ուշաթափ լինելը նշանակում է, որ ծաղիկ մանածողը նրա հետ խօսում է և բաժին է տալիս։ Այդ ժամանակը պէտք է բոլորը միաձայն ասեն. «ուրախ ծաղիկ ընի» և ամեն մի խօսքի մէջ պէտք է կրկնեն մինչև ծաղիկը տանից դուրս գալը «ուրխութիւնաւ մտալա, ուրխութիւնաւ էլ դուրս գայ»։ Պէտք է երկու ձու հոգի մի գաւաթի մէջ դնեն և հիւանդի անկողնի տակ պահեն, եթէ չար ոտը գալու լինի, այն ձուաները իսկոյն պէտք է կոտրեն։ Հիւանդի բարձի տակ ամենայն մարդ իր կարողութեան համեմատ պէտք է դնի գեղեցիկ ծաղկաւոր չիթ և փող, որ հիւանդը առողջանալուց բաժանէ աղքատներին։ Ամենայն գիշեր պէտք է ձէթից լոյս վառել, իսկ ով ցանկանայ կարող է աւելորդ և մոմ վառել, իսկ ձէթը դարձեալ անհրաժեշտ է։ Նորապսակներին և երիտասարդներին բոլորովին անկարելի է հիւանդին այցելել.... բժիշկը անկարող է այդ ցաւին օգնել կամ թեթևացնել և մինչև անգամ անկարելի է այդ հիւանդութեան մասին նրանից խորհրդներ հարցնել։ Հիւանդի շորերը և անկողինը անկարելի է փոխել մինչև լաւանալը, երեսը և ձեռները նոյնպէս անկարելի է լուանալ։ Հիւանդի մայրը ու տատը կամ մոտ ազգականը պէտք է ամեն օր եկեղեցի գնայ, հիւանդի համար աղօթէ, մոմ վառէ և խաչի կոճակի ջրից բերի ու հիւանդին խմացնի, ահա այսօրինակ հազարաւոր նախապաշարմունքներն են պատճառ որ տասը հիւանդից երեքը չեն առողջանում։ Համարձակ կարելի է ասել, որ այս հիւանդների մեծ մասը այդ պառաւներին են զոհ գնում։

Եկեղեցուց սառը ջուրը բերում են և հիւանդին ստիպմամբ խմացնում, հիւանդութիւնը կրկնապատկում է և յետոյ գանգատվում են թէ խաչը չօգնեց։ Սաստիկ տաքութեան ժամանակն էլ աւելի են սենեակը տաքացնում և հիւանդին պինդ ծածկում ու տաքութիւնը 40 հասցնում և յետոյ յուսահատված հայհոյում թէ՝ ձէթի ճրագը չօգնեց, չը փրկեց։ Սենեակը պինդ ամրացնում են և չեն թողնում կեղտոտ ու վարակված օդը փոխվի. միւսներին էլ են վարակում, հիւանդացնում, ու յետոյ ասում «մեզ նման մեղաւորին դալչանքը խլ Աստուծ կը լսի, վարդապետն էլ թառսվալայ, էնքան դանչանքն ըն անըմ, մին թափուր չըն դալիս, թա բալքամ Աստուծ ուրան դորմութիւնը հասցընի էս զօռը ցաւան պրձնենք, աղատվինք»։

Կարող եմ հաւատացնել ձեզ, իմ համաքաղաքացիներ, որ ոչ թափուրը մեզ կօգնէ և ոչ ձէթն ու ջուրը, եթէ մենք ինչպէս կարդն է, այսպէս մտիկ չը տանք մեր հիւանդներին ու չը լսենք բկիչկներին։ Մենք մեր ձեռքը սպանում ենք մեր հիւանդներին և յետոյ ասում ենք թէ մեր աղօթքը չը լսեց։ Ինչ էք կարծում, եթէ թափուր լինէին դուրս եկած և մի չորս կամ հինգ ժամ գլուխներս բաց այսպիսի ցուրտ եղանակում ձիւնի մէջ աղօթէինք, ծաղիկը կամ միւս հիւանդութիւնները կը դադարէին թէ՝ կեռապատկվէին։ Միթէ այնպէս էք կարծում թէ մենք այն ջերմեռանդութիւնը ունենք, որ ամեն մեր ուզածը Աստուած անյապաղ կը լսէ։ Բաւական է, որքան մնացինք Ֆանատիկոս և տգէտ, կարծեմ, ժամանակ է ճանաչել Աստուծուն և երկրպագել նմա ըստ արժանոյն։ Քրիստոս մեզ լոյս և ճշմարտութիւն քարոզեց և ոչ խաւար ու տգիտութիւն։ Հաւատացէք, որ այս մեր արարմունքով կրկին ենք Քրիստոսին չարչարում ու խաչում։

Ես աւելի մեղադրում եմ մեր քահանաներին, որոնց պարտքն է թէ եկեղեցում թէ տներում քարոզել և հասկացնել ժողովրդին ամեն բան։ Նոյնքան էլ մեղադրում եմ և մեր քաղաքի բժիշկներին, որոնց սեպուհ պարտքն է այցելել աղքատների տները, հարկաւոր խորհրդներ տալ, աշխատել հիւանդութիւնը քաղաքից արմատախիլ անել, հրապարակական դասախօսութիւններ անել և այլն։ Ենթադրենք թէ՝ հէնց ծաղկի համար ճար չը կայ, ինչպէս ասում են, բայց միթէ չէ կարելի հաւանդութիւնը թեթևացնել, կամ միթէ չէ կարելի առողջապահական խորհուրդներ տալ, որ առողջն էլ չընկնէ ու իզուր տեղը փչանայ։

Արցախեցի

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՇՈՒՇՈՒՑ մեզ գրում են, որ ընթերցարանը դեռ չէ բացվել, որովհետև այն առատ տուրքերը, որ ստորագրեցին, դեռ ևս չեն վճարել։

—

Մեզ գրում են ԳԱՆՁԱԿԻՑ. «Անցեալ տարի պ. Ա. Թ.—եանի ձեռքով ստորագրութիւն բացվեց յօգուտ «Արարատեան» ընկերութեան։ Մինչև այժմ որ և է լրագրի մէջ չը յայտնվեց ոչ ժողովված գումարի որքանութիւնը և նրա ուր ուղարկելը։»

—

ԲԱԳՈՒԻՑ մեզ գրում են, որ այնտեղ եղանակը չատ լաւ է։ Զմեռվայ ընթացքում միայն մի անգամ ձիւն եկաւ, մնացած օրերը պարզ և խաղաղ էին։

—

Մեզ հաղորդում են ԱԽԱԼՔԱԼԱՔԻՑ. «Պ. Հազարապետով «Кавказъ» լրագրի № 16-ի մէջ տպված Ախալքալաքի նամակի մէջ ասում է, որ ալիւրի պուդը այստեղ առաջին տեսակը 2 ր. 20 կ. արժէ, իսկ երկրորդ տեսակը 1 ր. 60 կ.։ Չը գիտենք պարոնը երբ է գրել այդ նամակը, միայն հարկաւոր ենք համարում ասել, որ այդ գները երեք ամիս առաջ են եղել, իսկ այժմ ցորենի ալիւրը դժուար է ճարել և եղածն էլ 3 ռուբլուց պակաս չէ կարելի գնել, իսկ դարու ալիւրը 2 ր. 20 կ. արժէ։ Նոյն նամակում պ. Հազարապետեան ասում է, որ մեր գաւառում բաւականաչափ հացահատիկներ կան, բայց թէ ինչ օգուտ, երբ փողը ձեռքերիս մէջ օրերով ալիւր չենք կարողանում գտնել, էլ չքաւորների մասին աւելորդ է խօսել։»

—

Երէկ, յունվարի 31-ին ԹԻՖԼԻՍԻ Ամարայեն թատրոնում հայ դերասանական մշտական խումբը յօգուտ պ. Աւալեանցի ներկայացրեց «Մայրասը-պան» հինգ գործողութիւններով և եօթը պատկերներով դրաման։ Ներկայացման մասին կը գրենք հետևեալ համարներից մէկում։

—

ԱԽԱԼՔԱԼԱՔԻՑ մեզ հաղորդում են, որ մի քանի անձինք չրջակայ գիւղերում գաղտնապէս ցորեան են գնում և գիւղերներով փախցնում են Ալեքսանդրապոլ կամ Ղարս։

—

Մեզ հաղորդում են ԳԱՆՁԱԿԻՑ, որ այնտեղ առևտուրը ընկած է։ Պաչարեղէնների գները անհամեմատ բարձր են։ Ալիւրի պուդը 2 ր. 8 կ. մինչև 3 ր. արժէ, բրինձը նոյնպէս, հալած իւղը 16 ր., գարին 2 ր., սիմինդրը 1 ր. 50 կ., մսի ֆունտը 10 կ., ձուի հատը 3 կ.։

—

Մեզ գրում են ԱԽԱԼՔԱԼԱՔԻՑ, որ բկացաւը տարածվել է և դուխաբօրների գիւղերում։ Հիւանդութեան ելքը բարեյաջող է լինում։ Բաղդանովկա գիւղում այդ ցաւին զոհվել են միայն չորս երեխաներ։

—

ԳԱՆՁԱԿԻՑ մեզ հաղորդում են, որ դեկտեմբերի 23-ին օրիորդաց ուսումնարանի աշակերտուհիք երգել են եկեղեցում։ Գանձակում դա առաջին անգամն է եղել և հասարակութեան վրա չատ լաւ տպաւորութիւն է գործել։

—

ԲԱԳՈՒԻՑ մեզ հաղորդում են, որ տեղական թատրոնասէրները պ. Ե. Արզումանեանի մասնակցութեամբ օրերումս կը ներկայացնեն «Թուղթ խաղացողի կեանքը»։ Սիրողները մտադիր են բարեկենդաններին մի քանի ներկայացումներ տալ։

—

Մեզ հաղորդում են ԲՕՐԺՕՄԻՑ, որ յունվարի 23-ին մի 48 տարեկան մարդ հարբած ժամանակ կամեցել է տան երկրորդ յարկի սանդուղքներով նեղքն գնալ։ Նրա ոտքը սղալվել է, չորս արշին բարձրութենից գլխի վրա ընկել է սառած գետնի վրա և մեռել։

—

ԱԽԱԼՔԱԼԱՔԻՑ մեզ հաղորդում են, որ դուխաբօրների մէջ մի հասարակական վէճ է կայացել, որ զօրութեամբ արբեցողութեանը վերջ պէտք է դրվի։ Առհասարակ դուխաբօրները իրանց հարսանիքների ժամանակ գործ էին ածում 20—40 թունգի արաղ, իսկ այժմ որոշված է միայն մի թունգի գործ դնել։

—

Մեզ հաղորդում են ԲՕՐԺՕՄԻՑ, որ հողը կէս արշին բարձրութեամբ ձիւնով է ծածկված։ Հացի պուդը 2 ր. 40 կ. արժէ, գարին 2 ր., ձուի հատը 3 կ., մսի ֆունտը 12 կ.։

—

Վրաց «Դրօէբա» լրագիրը հաղորդում է, որ տեղային վարչութիւնը քննում է մարեխի ոչնչացնելու հարցը։ Այդ հարցը քննելու համար նշանակված մասնաժողովը յայտնել է, որ մարեխի ոչնչացնելու համար հարկաւոր կը լինի 5,700 բանուորներ 200 օրվայ ընթացքում։ Այն բանուորների վարձը պէտք է գանձարանը տայ, որ պէտք է 30,000 ր. ծախսէ։

—

ԱԽԱԼՔԱԼԱՔԻՑ մեզ հաղորդում են, որ տեղական հասարակութիւնը մտադիր է թոյլատրութիւն խնդրել քաղաքային դումարից 6000 բուբլի ծախսել և այդ դումարով կարօտեալների համար հաց բերել տալ։

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԳԵՐՄԱՆԻԱ

—

Վերջին օրերս գերմանական հասարակութենից մի քանի նշանաւոր անձինք նամակով դիմել էին կոմս Մոլտկէին, որպէս զի նա ազդէ կայսրի վրա փոքրացնել գերմանական բանակի թիւը։ Կոմս Մոլտկէ այդ նամակին հետևեալ պատասխանը տուեց. «Ո՞վ չէ անկեղծ սրտով ցանկանում տեսնել զինուորական այն ծանր բեռի թեթևանալը, որը Գերմանիան, գտնվելով ամենահզօր հարևանների մէջ, ստիպված է կրել իր ուսերի վրա. այս ցանկութիւնը օտար չէ ոչ կայսրներին, և ոչ կառավարութիւններին. բայց սրանից աւելի բաղդաւոր դրութիւն միայն այն ժամանակ կարելի է սպասել, երբ բոլոր ազգութիւնները կը հասնեն այն հասկացողութեանը, թէ ամեն պատերազմ, եթէ մինչև անգամ նա յաղթական էլ լինի, այնու ամենայնիւ նա ազգին թշուառութիւն է պատճառում։ Այս հասկացողութիւնը կայսրի զօրութիւնն էլ չէ կարող ներշնչել. դա կարող է միայն առաջնակարգ ազգերի ամենալաւ կրթական և բարոյական դաստիարակութենից, և դա կարող է միայն արդիւնք լինել համաշխարհային պատմական դարաւոր զարգացումից, մինչև որը մեզնից ոչ մէկն էլ կենդանի չի լինի։»

Բերլինից հաղորդում են «Köln. Zeit.» լրագրին, որ իշխան Բիսմարկ Վարցենից վերադարձաւ Բերլին, և իջաւ պետական ատենադպրի տանը։

Ասում են, որ երևի պատահմամբ նա հեռացաւ Բերլինից այն մի և նոյն օրը, երբ պ. Ուբրի յանձնեց կայսրին իր վերադարձի հաւատարմագիրները, և երբ պ. Սաբուրով հասաւ Բերլին և իջաւ ռուսաց դեսպանատանը։ «Köln. Zeit.» լրագրի Բերլինի թղթակիցը ասում է, որ Գերմանիայի Ռուսաստանի հետ ունեցած պաշտօնական յարաբերութիւնները լաւ են։

«ՄՇԱԿԻ» ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵՆԻՑ

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 30 յունվարի։ «Правит. Вѣстн.» լրագիրը հաղորդում է հետևեալը. յունվարի 27—28 գիշերը Ս. Պետերբուրգի պոլիցիան Վասիլէվկիի կղզու տներից մէկում գտաւ տպարանական մեքենաներ, շրաֆ տառեր, «Черный Передѣлъ» անունով մի յեղափոխական լրագրի բազմաթիւ տպած համարներ, մի քանի պուդ տառեր, բնակութեան կեղծ վկայագիրներ և երեք բէվոլվերներ, որոնցից երկուքը լցցրած էին։ Տան մէջ գտնվող անձինքը կալանաւորված են։

ԼՕՆԴՕՆ, 29 յունվարի (10 փետրվարի։) «Times» լրագիրը հաղորդում է հետևեալը. Թէհրանի բրիտանական դեսպանին գրված է յայտնել պարսից կառավարութեանը, որ Անգլիան ազատում է նրան 1857-ի դաշնադրութեան պարտաւորութենից, որի զօրութեամբ արգելվում էր նրան զրաւել Հերաթը։

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 29 յունվարի։ Հաստատ աղբիւրներից արդարանում է այն լուրը, որով Սկոբելևի զլխաւոր հրամանատար է նշանակվում բոլոր այն զօրքերի վրա, որոնք գտնվում են տէկինցիների դէմ մղված արշաւանքի մէջ։ Սկոբելևի ուղևորվում է այնտեղ փետրվարի սկզբներում։

Խմբագիր—Հրատարակող ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ